

PRACE NAUKOWE

Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu

RESEARCH PAPERS

of Wrocław University of Economics

304

Gospodarka turystyczna w regionie

**Rynek turystyczny – współczesne trendy,
problemy i perspektywy jego rozwoju**

Redaktor naukowy

Andrzej Rapacz

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Wrocław 2013

Redaktor Wydawnictwa: Jadwiga Marcinek
Redaktor techniczny: Barbara Łopusiewicz
Korektor: Barbara Cibis
Łamanie: Beata Mazur
Projekt okładki: Beata Dębska

Projekt współfinansowany z budżetu województwa dolnośląskiego

**DOLNY
ŚLĄSK**

Publikacja jest dostępna w Internecie na stronach:
www.ibuk.pl, www.ebscohost.com,
The Central and Eastern European Online Library www.ceeol.com,
a także w adnotowanej bibliografii zagadnień ekonomicznych BazEkon
http://kangur.uek.krakow.pl/bazy_ae/bazekon/nowy/index.php

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania znajdują się
na stronie internetowej Wydawnictwa
www.wydawnictwo.ue.wroc.pl

Kopiowanie i powielanie w jakiegokolwiek formie
wymaga pisemnej zgody Wydawcy

© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
Wrocław 2013

ISSN 1899-3192
ISBN 978-83-7695-366-3

Wersja pierwotna: publikacja drukowana

Druk: Drukarnia TOTEM

Spis treści

Wstęp	9
Matylda Awedyk, Maciej Makarewicz, Justyna Weltrowska , Indywidualne <i>city break</i> jako reprezentacyjny trend turystyki europejskiej w XXI wieku.....	11
Matylda Awedyk, Sandra Starczewska, Justyna Weltrowska , Rynek prywatnych apartamentów jako uzupełnienie oferty hotelarskiej w Poznaniu	19
Agata Balińska , Konkurencyjność Polski Wschodniej jako destynacji turystycznej w ocenie słuchaczy Uniwersytetu Trzeciego Wieku SGGW	29
Katarzyna Bieluszko , Oczekiwania klientów hotelowych dotyczące cen w Internecie a działania hoteli na rynku elektronicznej dystrybucji.....	40
Krzysztof Celuch , Rola jednostek Convention Bureau w marketingu regionów turystycznych w Polsce	50
Ewa Dziedzic , Polityka kulturalna władz miejskich a rozwój turystyki.....	60
Piotr Gryszel , Wielokulturowość Dolnego Śląska jako produkt edukacyjnej turystyki kulturowej	69
Mikołaj Jalinik , Perspektywy rozwoju gospodarstw agroturystycznych na obszarze Puszczy Białowieskiej	78
Małgorzata Januszewska, Daria E. Jaremen, Elżbieta Nawrocka , Rola turystyki społecznej w równoważeniu konsumpcji turystycznej	90
Mirosław Januszewski , Zróżnicowanie aktywności turystycznej młodzieży uczącej się w powiecie wałbrzyskim.....	103
Anna Jęczmyk, Magdalena Maćkowiak , Lokalne grupy działania jako przykład współpracy sieciowej sprzyjającej tworzeniu produktu turystycznego	114
Zygmunt Kruczek , Znaczenie szlaków kulturowych dla rozwoju turystyki edukacyjnej	124
Magdalena Maćkowiak, Anna Jęczmyk , Strategia <i>hands-on activity</i> w turystyce wiejskiej i jej wykorzystanie w tworzeniu edukacyjnych produktów turystycznych.....	134
Beata Madras-Majewska, Janusz Majewski , Apiturystyka jako forma turystyki edukacyjnej	144
Janusz Majewski, Marcin Idzik , Regionalne zróżnicowanie aktywności turystycznej Polaków	153
Andrej Malachovský, Simona Murínová , Cestovný ruch na Slovensku v kontexte vývoja v Európe.....	163
Barbara Marciszewska , Turystyka edukacyjna – kontekst społeczny i ekonomiczny	174

Mirosław Marczak , Branding w turystyce – przykłady wykorzystania przez narodowe organizacje turystyczne w wybranych krajach	182
Izabela Michalska-Dudek , Pojęcie, rodzaje i motywy lojalności klientów przedsiębiorstw turystycznych	191
Agnieszka Niezgoda , Prosument na rynku turystycznym – próba zdefiniowania	203
Stefan Nowak , Struktura finansowania działalności lokalnych organizacji turystycznych	211
Katarzyna Orfin , Rola platform internetowych w działaniach promocyjnych jednostek terytorialnych w zakresie turystyki	220
Eugenia Panfiluk , Analiza ekonomicznych wyników działalności inwestycyjnej w sektorze turystycznym. Studium przypadku województwa podlaskiego	230
Renata Przeorek-Smyka , Determinanty prawne zrównoważonego rozwoju turystyki w Unii Europejskiej i w Polsce. Wybrane problemy	241
Sławomir Pytel, Grzegorz Jankowski , Wpływ migracji osób starszych na rynek pracy w obszarach atrakcyjnych turystycznie w Polsce.....	253
Andrzej Rapacz , Możliwości finansowania rozwoju turystyki społecznej w Polsce.....	264
Kristina Šambronská, Daniela Matušiková, Anna Šenková , Measuring service quality of hotel establishments on the base of GAP model with emphasis of dimension of service reliability	274
Renata Seweryn, Agata Niemczyk , Targi jako platforma bezpośredniej komunikacji branżowej (w świetle opinii zwiedzających Międzynarodowe Targi Gastronomiczne EuroGastro 2012).....	283
Jan Sikora, Agnieszka Wartecka-Ważyńska , Popyt na rynku turystyki wiejskiej w Polsce w świetle badań empirycznych	291
Aleksandra Sychała, Sylwia Graja-Zwolińska , Specyfika turystyki edukacyjnej na obszarach chronionych. Studium przypadku polskich parków narodowych	304
Monika Staszek, Teresa Brzezińska-Wójcik, Andrzej Świeca , Analiza ofert polskich touroperatorów na sezon 2012/2013 na podstawie turystyki wyjazdowej do Tunezji – jednego z najpopularniejszych kierunków wakacyjnych.....	314
Adam R. Szromek , Wskaźniki funkcji turystycznej i ich współzależność z innymi wskaźnikami ekonomicznymi na przykładzie polskiej gospodarki w latach 2000-2010	325
Rajmund Tomik, Andrzej Hadzik , Motywy uprawiania turystyki aktywnej przez studentów	339
Andrzej Tucki, Ewa Skowronek, Renata Krukowska , Ocena postaw społeczności lokalnej do rozwoju turystyki na przykładzie zwierzyńca	347
Piotr Zawadzki , <i>City placement</i> jako element promocji produktu turystycznego miast	358

Artur Zieliński, Krzysztof Czerwiński, Atrakcyjność turystyczna Buska-Zdroju w opinii jego mieszkańców.....	368
Artur Zieliński, Krzysztof Czerwiński, Poniemie jako przykład przestrzeni o szerokich możliwościach rozwoju turystyki edukacyjnej.....	379

Summaries

Matylda Awedyk, Maciej Makarewicz, Justyna Weltrowska, Individual city break as a representative trend in the XXIst century European tourism.	18
Matylda Awedyk, Sandra Starczewska, Justyna Weltrowska, Private apartments as a complement for hotels. Case study of Poznań accommodation market.....	28
Agata Balińska, Competitiveness of eastern Poland as a tourist destination in the opinion of students of the University of the Third Age of Warsaw University of Life Sciences	39
Katarzyna Bieluszko, Customer expectations for online hotel prices and hotels activities on the e-market.....	49
Krzysztof Celuch, The role of Convention Bureaux in tourism regions marketing in Poland.....	59
Ewa Dziezic, Cultural policy of city governments vs. tourism development	68
Piotr Gryszel, Multiculturalism of Lower Silesia as a product of educational cultural tourism	77
Mikołaj Jalinik, Functioning and development prospects of agritourism farms in Białowieża municipality.....	89
Małgorzata Januszewska, Daria E. Jaremen, Elżbieta Nawrocka, The role of social tourism in balancing tourism consumption	102
Mirosław Januszewski, Tourism activities diversification of the learning youth in Wałbrzyski district	113
Anna Jęczmyk, Magdalena Maćkowiak, Local Action Groups as an example of cooperation network favorable in creating a tourism product....	123
Zygmunt Kruczek, The importance of cultural routes for the development of educational tourism.....	133
Magdalena Maćkowiak, Anna Jęczmyk, The strategy of hands-on activity in rural tourism and its use in creating tourism educational products	143
Beata Madras-Majewska, Janusz Majewski, Apitourism as a form of educational tourism.....	152
Janusz Majewski, Marcin Idzik, Regional differentiation of tourism activity of Poles.....	162
Andrej Malachovský, Simona Murínová, Tourism in Slovakia in the context of development in Europe	173

Barbara Marciszewska , Educational tourism: social and economic context	181
Mirosław Marczak , Branding in tourism: examples of its use by National Tourism Organizations (NTO) in selected states	190
Izabela Michalska-Dudek , Notion, types and motives of loyalty of tourist enterprises clients	202
Agnieszka Niezgoda , Prosumer on the tourist market – attempt to define	210
Stefan Nowak , Financial structure of Local Tourist Organizations	219
Katarzyna Orfin , Role of internet platforms in promotion activities of territorial units in the area of tourism.....	229
Eugenia Panfiluk , The analysis of economic results of investment activity in tourist sector. Case study of Podlasie Voivodeship	240
Renata Przeorek-Smyka , Law determinants of sustainable tourism development in the UE and Poland. Selected problems	252
Sławomir Pytel, Grzegorz Jankowski , Retirees and their influence on the labour market in tourists areas in Poland	263
Andrzej Rapacz , Possibilities for financing the development of social tourism in Poland.....	273
Kristína Šambronská, Daniela Matušíková, Anna Šenková , Pomiar jakości obsługi hoteli na podstawie modelu GAP z podkreśleniem wymiaru niezawodności usług.....	282
Renata Seweryn, Agata Niemczyk , Fairs as a platform of the trade direct communication (on the basis of the opinions of visitors of International Food Service Trade Fair EuroGastro 2012)	290
Jan Sikora, Agnieszka Wartecka-Ważyńska , Demand on the market of rural tourism in Poland in the light of empirical studies	302
Aleksandra Sychała, Sylwia Graja-Zwolińska , Specifics of educational tourism in protected areas. Case study of Polish national parks	313
Monika Staszek, Teresa Brzezińska-Wójcik, Andrzej Świeca , The analysis of Polish tour operators' offers for the season 2012/2013 on the basis of an outbound tourism to Tunisia – one of the most popular holiday destinations.	324
Adam R. Szromek , Indicators of tourist function and their correlation with other economic indicators on the example of Polish economy in 2000-2010..	338
Rajmund Tomik, Andrzej Hadzik , Students' motivations for participation in active sport tourism	346
Andrzej Tucki, Ewa Skowronek, Renata Krukowska , Evaluation of residents' attitudes to tourism development on the example of Zwierzyniec ..	357
Piotr Zawadzki , City placement as an element of town tourism product promotion	367
Artur Zieliński, Krzysztof Czerwiński , Tourist attractiveness of Busko-Zdrój in the opinion of its inhabitants	378
Artur Zieliński, Krzysztof Czerwiński , Poniemie as an example of the area with the wide range of development opportunities in terms of educational tourism.....	388

Eugenia Panfiluk

Politechnika Białostocka

**ANALIZA EKONOMICZNYCH
WYNIKÓW DZIAŁALNOŚCI INWESTYCYJNEJ
W SEKTORZE TURYSTYCZNYM.
STUDIUM PRZYPADKU
WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO**

Streszczenie: Celem niniejszego artykułu jest analiza wpływu działalności inwestycyjnej w sektorze turystycznym na zatrudnienie i przedsiębiorczość. Badania przeprowadzono w odniesieniu do przestrzeni turystycznych województwa podlaskiego i wydatków inwestycyjnych współfinansowanych ze środków unijnych. Wykazały one, że tylko budowa i rozbudowa obiektów generują miejsca pracy. Z obiektów infrastruktury pożytku publicznego największe znaczenie dla zatrudnienia mają obiekty rekreacyjne. Wykazano związek pomiędzy wielkością wydatków inwestycyjnych a wielkością wskaźnika przedsiębiorczości. Należy również stwierdzić, że wysokie efekty gospodarcze osiąga się w wyniku działalności inwestycyjnej wszystkich sektorów gospodarki, dominacja wydatków sektora turystycznego w łącznych wydatkach inwestycyjnych prowadzi do wzrostu gospodarczego sektora turystycznego.

Słowa kluczowe: efekty gospodarcze, inwestycje turystyczne, zatrudnienie, przedsiębiorczość.

1. Wstęp

Działalność inwestycyjna w branży turystycznej zależy od kilku różnych branż usługowych zarówno sektora prywatnego, jak i sektora publicznego, wzajemnie uzupełniających się i dopełniających. Sektor prywatny realizuje inwestycje z zakresu branży noclegowej, gastronomicznej i często rekreacyjnej. Sektor publiczny odpowiada za inwestycje infrastruktury związanej z tworzeniem obiektów ogólnodostępnych z rekreacji, kultury i sportu oraz infrastruktury zwiększającej dostępność komunikacyjną. Na obszarach atrakcyjnych turystycznie inwestycje te powinny prowadzić nie tylko do realizowania celów społecznych, ale i podnosić atrakcyjność turystyczną. Zauważa się, że renoma inwestycji w kategorii atrakcji turystycznej wpływa znacząco na decyzję o przyjeździe turystycznym [Law 1993].

Z ekonomicznego punktu widzenia, gdy inwestycje wpływają na wzrost atrakcyjności turystycznej, sprzyjają przyciąganiu nowych inwestorów [Clark 2004, Florida 2002], utrwalaniu dziedzictwa kulturowego i marki obszaru [La Page 1994, Swarbrooke 1999], a w konsekwencji prowadzą do ożywienia gospodarczego [Clark 2004, Florida 2002, La Page 1994, Swarbrooke 1999]. Jeśli są prawidłowo pozycjonowane w programie rozwoju turystyki, mogą wygenerować pozytywne efekty ekonomiczne [Shaw, Williams 2002].

Szeroki aspekt inwestycji turystycznych powoduje, że większość efektów jest trudno identyfikowalna i trudno wycenialna. Trudności identyfikacji efektów wynikają z tego, że:

- są one pochodną różnorodnych inwestycji bezpośrednio kreujących usługi turystyczne (m.in. usługi noclegowe, gastronomiczne, biur podróży, przewodnickie, wypożyczeń sprzętu turystycznego), jak również inwestycji, które wpływają na wytwarzanie usług towarzyszących, łączonych m.in. ze sferą rekreacji, kultury, rozrywki czy biznesu,
- środki finansowe przeznaczane są bezpośrednio na wsparcie sektora turystycznego, na ściśle określone dobra, oraz pośrednio, na kształtowanie materialnego i regulacyjnego otoczenia działalności gospodarczej,
- efekty inwestycji oddziałują na obszar społeczny, środowiskowy i gospodarczy.

Badania dowodzą, że inwestycje w rozrywkowe i sportowe atrakcje turystyczne bezpośrednio wpływają na wzrost: zatrudnienia w sektorze turystycznym, dochodów gospodarstw domowych i wskaźnika przedsiębiorczości. Udowodniono, że inwestycje rozrywkowe i sportowe powodują szybsze tempo rozwoju gospodarczego regionu [Rosentraub, Joo 2009]. Również organizacja imprez okolicznościowych przynosi pozytywne efekty gospodarcze. Imprezy takie generują ruch turystyczny i przyczyniają się do rozwoju gospodarczego [Barrio i in. 2012, Gibson i in. 2012; Andersson, Lundberg 2013]. Natomiast wpływ inwestycji związanej z kreowaniem atrakcji dziedzictwa kulturowego, takich jak muzea czy galerie, jest dyskusyjny. Z jednej strony badania wykazują, że nie mają statystycznego wpływu na zatrudnienie, wzrost dochodów gospodarstw domowych i wskaźnik przedsiębiorczości [Rosentraub, Joo 2009], z drugiej jednak istnieją badania potwierdzające pozytywne gospodarcze efekty takich inwestycji (muzeum w dawnym ośrodku badawczym połowów pstrąga) [Spencer, Nsiah 2013]. Niezaprzeczalnie jednak inwestycje związane z kulturą mają wysoką wartość niematerialną [Whitt 1988]. Wielu badaczy uznaje pogląd, że dla obiektów dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego wartość rynkowa wyrażona w cenach realnych nie istnieje. Ma to związek z publicznym charakterem dóbr, a korzyści uzyskane z ich konsumpcji są wyrażone w wartościach społecznych lub tożsamości narodu [Bedate i in. 2004]. Dlatego też najczęściej badania obiektów użyteczności publicznej prowadzone są metodami wyceny warunkowej pod kątem znaczenia efektów i ich wartości społecznej [Choi i in. 2010, Kim i in. 2007].

Celem niniejszego artykułu jest analiza wpływu działalności inwestycyjnej w sektorze turystycznym na zatrudnienie i przedsiębiorczość. Ze względu na znaczący wpływ instrumentów unijnych w pobudzaniu działalności inwestycyjnej [Panfiluk 2013] analiza zostanie przeprowadzona w odniesieniu do inwestycji współfinansowanych ze środków unijnych.

2. Metodologia analizy ekonomicznych efektów działalności inwestycyjnej w sektorze turystycznym

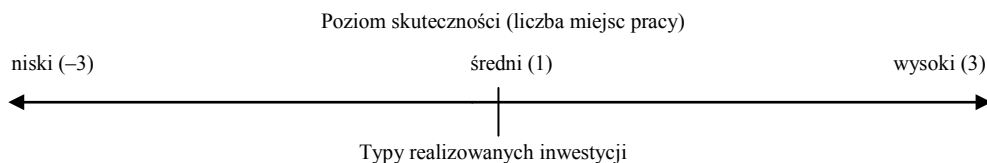
Przy określaniu poziomu efektu ekonomicznego w ocenie należy pamiętać, by zdiagnozowane efekty były identyfikowalne i mierzalne. Za podstawowe mierzalne mierniki oceny stopnia realizacji celów przyjmuje się:

- wskaźnik efektywności ekonomicznej obliczany jako wartość uzyskanych efektów (produkt – *output*) w stosunku do nakładu (*input*), gdzie wartość produktu obejmuje zarówno wartość rynkową określoną w pieniądzu (finansową), jak i wartość gospodarczą, społeczną i ekologiczną;
- wskaźnik skuteczności realizacji celów, obliczany jako wynik realizacji celów (*outcomes*), uzyskany z powstałego produktu (*output*); obejmuje wartość uzyskanych rezultatów bezpośrednich i pośrednich powstałych w wyniku realizacji celu;
- wskaźnik sprawności działania organizacji, określane jako wynik realizacji celów (*outcomes*), uzyskany przy odpowiednim nakładzie (*input*) [Budżet zadaniowy... 2010].

W sytuacji gdy dochodzi do pomiaru ekonomicznych wyników jakiegokolwiek działania, ocena jego wpływu na wybrany sektor gospodarczy powinna być prowadzona dla minimum trzech wariantów: celowości wydatkowania środków inwestycyjnych, rozumianej jako wskaźnik efektywności nakładów w stosunku do potrzeb (zbytu); skuteczności celów organizacji, rozumianej jako efekt działania wyrażony zakresem deklarowanego celu; sprawności działania organizacji, rozumianej jako relacja pomiędzy uzyskanymi rezultatami a poniesionymi nakładami. Szczegółowe wskaźniki produktów i rezultatów dla turystycznego obszaru wsparcia instrumentami unijnymi oraz wybrane efekty, jakie mogą wystąpić w sektorze turystycznym zostały opublikowane w 2012 r. [Panfiluk 2012].

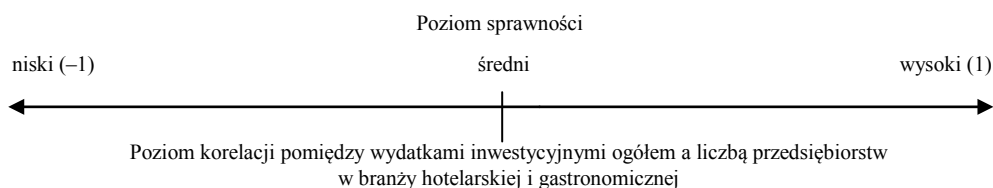
Podejmowanie działalności turystycznej ma określony cel, właściwy dla inwestora; inny cel będzie przyjmowany przez inwestora prywatnego, a inny przez inwestora publicznego, jednak zawsze zadanie będzie polegało na realizacji inwestycji. Ze względu na wielkość budżetu inwestycyjnego produktem podejmowanej działalności inwestycyjnej będą inwestycje. W niniejszym badaniu za produkt przyjęto inwestycje powstałe w wyniku współfinansowania ze środków unijnych. Wskaźnikiem pomiaru jest liczba i typy powstałych inwestycji. Do pomiaru efektów gospodarczych wybrano rezultat bezpośredni: utworzone miejsca pracy, mie-

rzony liczbą utworzonych miejsc pracy, oraz rezultat pośredni, wzrost przedsiębiorczości, mierzony liczbą podmiotów w branży gastronomicznej i hotelarskiej.

Rys. 1. Skala oceny bezpośrednich efektów gospodarczych (wskaźnik skuteczności realizowanego celu)

Źródło: opracowanie własne.

Rys. 2. Skala oceny pośrednich efektów gospodarczych (wskaźnik sprawności realizacji celu)

Źródło: opracowanie własne.

Końcowa ocena odpowiedzi, czy działalność inwestycyjna generuje pozytywne efekty gospodarcze, zostanie zmierzona wskaźnikiem skuteczności realizowanego celu poprzez analizę związków zachodzących pomiędzy typami inwestycji (produktem) a liczbą utworzonych miejsc pracy (rezultatem bezpośrednim), według skali (rys. 1) oraz za pomocą wskaźnika sprawności realizacji celu poprzez pomiar korelacji pomiędzy wydatkami inwestycyjnymi (nakładami) a miernikiem przedsiębiorczości (rezultatem pośrednim) (rys. 2).

3. Analiza ekonomicznych wyników działalności inwestycyjnej w sektorze turystycznym

W wyniku analizy wydatków inwestycyjnych w województwie podlaskim finansowanych ze środków unijnych do końca 2012 r. wartość inwestycji wyniosła 11 625 475 453, 66 zł, w tym inwestycje turystyczne 1 165 338 528,42 zł, co stanowi 10,02%; 95,36% wydatków w sektorze turystycznym pochodziło z Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego, a 4,64% z Programu Rozwój Polski Wschodniej¹. Wartość dofinansowania ze środków krajowych

¹ W dalszej analizie uwzględniono tylko wydatki poniesione na inwestycje finansowane z RPO WP, ponieważ inwestycje z Programu RPW zostaną zrealizowane docelowo do 2015 r. i będą to tylko ścieżki rowerowe.

i budżetu UE w turystyce wyniosła 54,72% [obliczenia własne na podstawie danych Ministerstwa Rozwoju Regionalnego, Lista beneficjentów ostatecznych, stan na 31.12.2012]. Na wsparcie obszarów o I i II kategorii atrakcyjności turystycznej, w skali od I do IV² wyasygnowano 97,5% wydatków na turystykę. Powyższa analiza dowodzi, że działania inwestycyjne w turystyce prowadzone były zgodnie z potrzebami przestrzeni turystycznych. Łącznie zrealizowano 89 inwestycji, w tym 51 publicznych i 38 prywatnych. Wyodrębniono 10 typów inwestycji turystycznych (rys. 3). W wyniku inwestycji utworzono 725,83 miejsca pracy, średni koszt jednego miejsca pracy wyniósł 1 531 074,36 (tab. 1). Koszt utworzenia jednego miejsca pracy wskazuje, że sektor prywatny osiągnął czterokrotnie wyższą efektywność finansową.

Tabela 1. Bezpośrednie efekty gospodarze działalności inwestycyjnej

Wyszczególnienie	Rezultaty bezpośrednie		
	w sektorze publicznym	w sektorze prywatnym	ogółem
Liczba utworzonych miejsc pracy	248,83	444,00	725,83
Koszt utworzenia jednego miejsca pracy	3 060 510,70	787 731,59	1 531 074,36

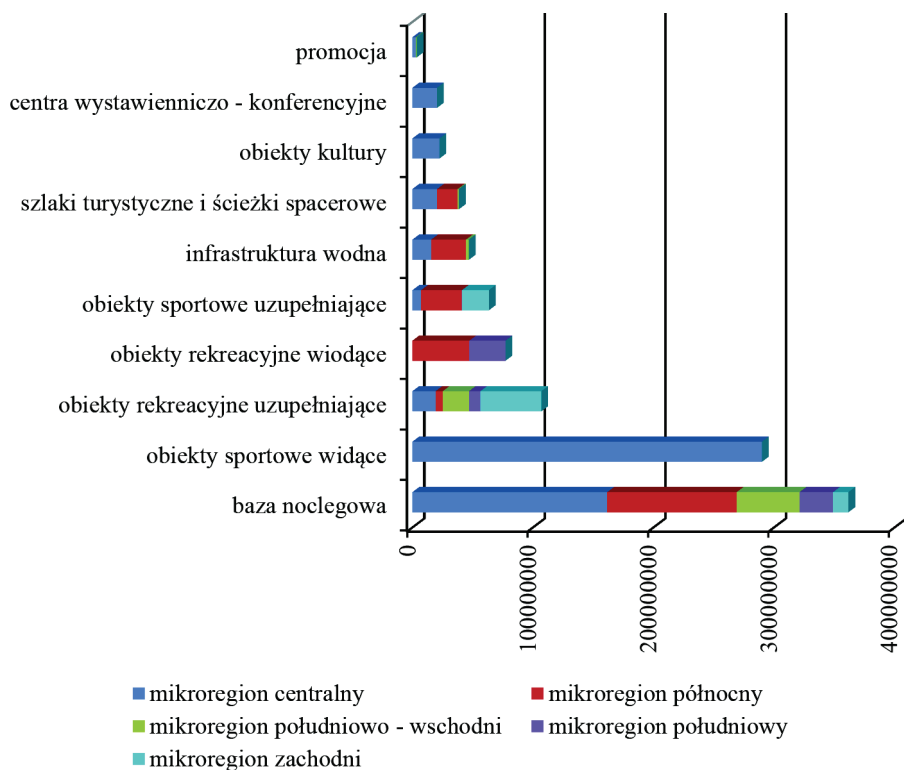
Źródło: opracowanie własne na podstawie zestawienia umów zawartych w ramach RPOWP 2007-2013 dla Działań 3.1 i 3.2. Urząd Marszałkowski Województwa Podlaskiego, Departament Zarządzania Regionalnym Programem Operacyjnym, Referat Pomocy Technicznej, Informacji i Promocji RPO (RPO WP).

Analizując rezultaty bezpośrednich inwestycji sektora publicznego, należy stwierdzić, że wielkość utworzonych miejsc pracy jest zależna od kategorii finansowanej inwestycji. Szczegółowa analiza kategorii finansowanej inwestycji wykazała, że miejsca pracy są tworzone tylko w przypadku rozbudowy lub budowy obiektu, inwestycje modernizacyjne nie wpływają na powstanie nowych miejsc pracy ani w sektorze prywatnym, ani publicznym. Największą liczbę miejsc pracy generują obiekty noclegowe realizowane przez sektor prywatny. Osiągają też one wysoki wskaźnik efektywności finansowej, obliczonej dla średniego kosztu utworzenia jednego miejsca pracy. W sektorze publicznym najmniejszy wpływ na powstawanie miejsc pracy ma tworzenie obiektów sportowych (kompleksy boisk, hale sportowe), a następnie obiektów kultury (sala koncertowo-teatralna), natomiast najwyższy wskaźnik tworzenia miejsc pracy ma związek z inwestycjami

² Szczegółowe badania w obszarze atrakcyjności turystycznej przeprowadzono w 2009 r.; w ich wyniku wyodrębniono pięć mikroregionów: centralny (obejmuje powiat M. Białystok, powiat białostocki), północny (administracyjnie obejmuje powiat M. Suwałki, powiat suwalski oraz powiat augustowski), południowo-wschodni (obejmuje obszar wokół Puszczy Białowieskiej, administracyjnie tworzy go powiat hajnowski), południowy (powiat siemiatycki, gmina Ciechanowiec) i zachodni (M. Łomża, powiat Łomża, gmina Rajgród).

w obiekty rekreacyjne (parki wodne, aquaparki, obiekty umożliwiające rozwój turystyki zdrowotnej; rys. 3 i 4).

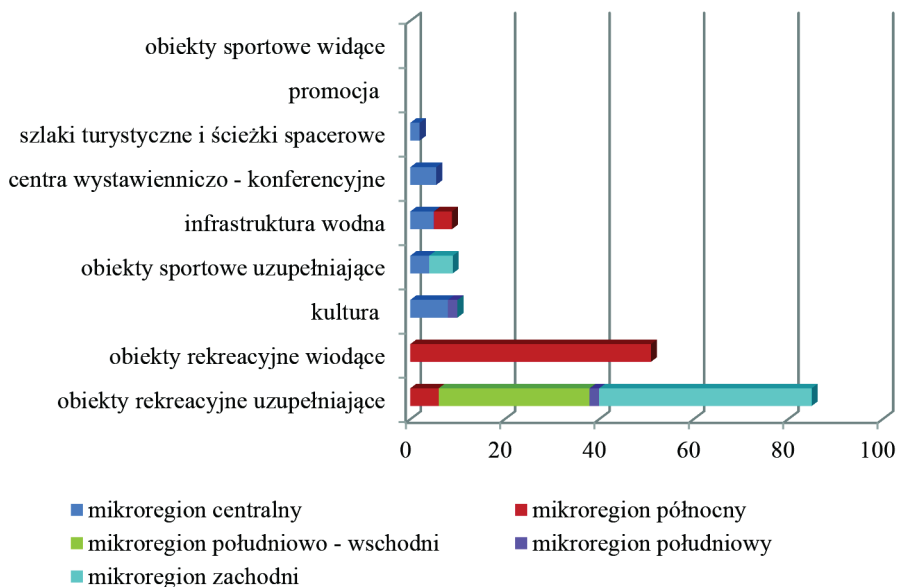
Analiza danych statystycznych w latach 2004-2012 wskaźnika zatrudnienia w branży hotelarskiej i gastronomicznej dla województwa podlaskiego wskazuje na pozytywne pośrednie oddziaływanie inwestycji turystycznych na zatrudnienie w tej branży (rys. 5). Zauważa się wzrost zatrudnienia od 2004 roku o 176,13%.

Rys. 3. Typy zrealizowanych inwestycji ze względu na wielkość wydatków w przestrzeni turystycznej województwa

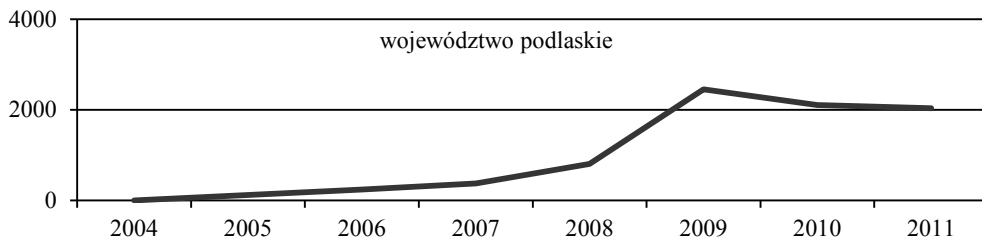
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Ministerstwo Rozwoju Regionalnego (MRR), Lista beneficjentów ostatecznych, stan na 31.12.2012.

Z analizy liczby podmiotów świadczących usługi noclegowe i gastronomiczne wpisanych do rejestru REGON dla obszarów atrakcyjnych turystycznie wynika, że na obszarze metropolitalnym (mikroregion centralny) od momentu dostępu do środków unijnych nastąpił znaczny ich wzrost (rys. 6). W mikroregionie tym działalność inwestycyjna objęła 9 na 10 analizowanych typów inwestycji (rys. 3). Konsekwencją było też utworzenie największej liczby bezpośrednich miejsc pracy (rys. 4).

Rys. 4. Liczba bezpośrednio utworzonych miejsc pracy według typów inwestycji i atrakcyjności przestrzeni turystycznej

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MRR oraz RPOWP.

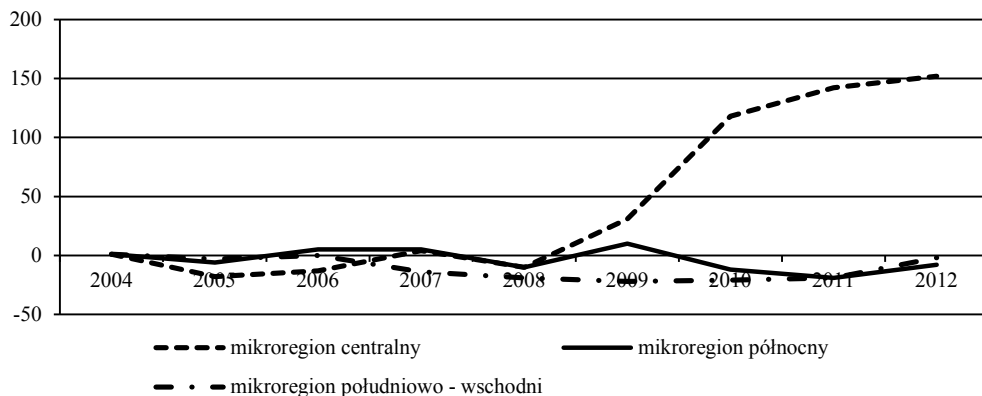

Rys. 5. Zmiany liczby zatrudnionych w branży hotelarskiej i gastronomicznej (PKD 2004 sekcja H, PKD 2007 sekcja I); rok 2004 – rok bazowy

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL.

Na pozostałych obszarach wielkość branży usług noclegowych i gastronomicznych ulega ciągłym wahaniom i w 2012 r. nie osiągnęła stanu z 2004 r. (rys. 6).

Wzrost liczby zatrudnienia i liczby przedsiębiorstw wskazuje pozytywny pośredni wpływ inwestycji turystycznych, jednak jest on nierównomiernie rozłożony w przestrzeni. Może zależeć od liczby inwestycji, ich różnorodności typologicznej oraz wydatkowanych środków.

Rys. 6. Zmiany liczby podmiotów wpisanych do rejestru REGON w branży hotelarskiej i gastronomicznej (PKD 2004 sekcja H, PKD 2007 sekcja I); rok 2004 – rok bazowy

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL.

Analiza pośrednich efektów gospodarczych określona wskaźnikiem korelacji Pearsona dowodzi, że wzrost wielkości wydatków na działalność inwestycyjną ma związek ze wzrostem wskaźnika przedsiębiorczości. Wysoki wskaźnik zależności w mikroregionie centralnym wynika z tego, że 47,76% środków na działalność inwestycyjną ogółem w województwie wydano w mikroregionie centralnym, w tym 12,31% stanowiły wydatki na sektor turystyczny. Na poziomie średnim zaobserwowano zależność w mikroregionach południowo-wschodnim, południowym i zachodnim. W obszarze tym zainwestowano ok. 15,46% środków ogółem, w tym ok. 26,15% na sektor turystyczny. Ujemna korelacja wystąpiła w mikroregionie północnym (tab. 2), co może mieć związek z tym, że przy obliczaniu zależności uwzględniono tylko tę wielkość nakładów, która dotyczyła wydatków na inwestycje już ukończone (do końca 2012 r.). W mikroregionie północnym, mimo że łączna wielkość wydatków na inwestycje wynosi ok. 12,1%, w tym ok. 26,4% w sektorze turystycznym, to ich znaczna wielkość nie została uwzględniona ze względu na nieukończone inwestycje. Zatem by uzyskać jednoznaczne wyniki, badania te należy powtórzyć po 2015 r.

Zauważa się, że korelacja pomiędzy wielkością wydatków inwestycyjnych a wielkością wskaźników przedsiębiorczości oraz przedsiębiorczości dla branży hotelarskiej i gastronomicznej wykazuje różnice na rzecz branży. Wynikają one z wielkości środków inwestycyjnych zaangażowanych w sektor turystyczny. Wyższa różnica występuje w tych obszarach, gdzie udział wydatków w sektorze turystycznym przekroczył 25% ogólnych wydatków (tab. 2).

Tabela 2. Pośrednie efekty gospodarze działalności inwestycyjnej

Obszar	Korelacja Pearsona dla lat 2006-2012	
	wydatki inwestycyjne ogółem/ liczba przedsiębiorstw ogółem	wydatki inwestycyjne ogółem/ liczba podmiotów w turystyce
Mikroregion centralny	0,859738748	0,905855
Mikroregion południowo- -wschodni, południowy, zachodni	0,284277348	0,739859
Mikroregion północny	-0,75752568	-0,45082

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MRR i BDL.

Można zatem stwierdzić, że wysokie efekty gospodarcze osiągnęte są w wyniku działalności inwestycyjnej wszystkich sektorów gospodarki, jednak dominacja sektora turystycznego w łącznych wydatkach inwestycyjnych prowadzi do wzrostu gospodarczego tego sektora. Analiza wyników działalności inwestycyjnej w województwie podlaskim nie pozwala formułować wniosków ogólnych, jednak może stanowić przyczynek do dalszych badań.

4. Podsumowanie

Analiza ekonomicznych wyników działalności inwestycyjnej przeprowadzona dla województwa podlaskiego pozwala stwierdzić, że na bezpośrednie efekty gospodarcze mają wpływ inwestycje związane z budową lub rozbudową obiektu, niezależnie czy w sektorze prywatnym, czy publicznym, i wpływają one na tworzenie miejsc pracy. Nie wykazano bezpośredniego wpływu na efekty gospodarcze inwestycji modernizacyjnych. Najwięcej miejsc pracy generują inwestycje w obiekty rekreacyjne (parki wodne, aquaparki), najmniej – inwestycje sportowe i kulturalne. Wyniki te są podobne do uzyskanych przez G. Shawa i A.M. Williamsa [2002]. Wykazano, że działalność inwestycyjna ma pośredni wpływ zarówno na wielkość zatrudnienia w usługach noclegowych i gastronomicznych, jak i przedsiębiorczość. Wskaźnik przedsiębiorczości rozkłada się przestrzennie nierównomiernie. Wyraźny pozytywny wpływ pośredni zauważa się w przestrzeni, gdzie powstały różnorodne inwestycje infrastruktury rekreacyjnej i kulturalnej, z dominacją noclegowej. Udowodniono, że działalność inwestycyjna w regionie wpływa na ożywienie gospodarcze, o czym świadczy wysoki poziom korelacji pomiędzy wielkością wydatków inwestycyjnych a wzrostem wskaźnika przedsiębiorczości, co jest zgodne z wynikami wielu badaczy [Clark 2004, Florida 2002, La Page 1994, Swarbrooke 1999]. Można również stwierdzić, że wysokie efekty gospodarcze osiąga się w wyniku działalności inwestycyjnej wszystkich sektorów gospodarki, jednak dominacja któregoś z nich w łącznych wydatkach inwestycyjnych prowadzi do wzrostu gospodarczego tego sektora.

Końcowa ocena dotycząca zidentyfikowania wszystkich wskaźników generujących całościowe efekty gospodarcze wymaga prowadzenia dalszych badań. W szczególności należy ocenić, czy zrealizowane obiekty, m.in. infrastruktury sportowej czy kulturalnej, które nie generowały bezpośrednio miejsc pracy, pośrednio oddziałują na tworzenie miejsc pracy i rozwój sektora turystycznego. Jednym z takich obszarów jest kapitał ludzki. Należy przeanalizować, czy obszary, na których powstały tego typu inwestycje, posiadają odpowiedni potencjał ludzki, który wprowadzi narzędzia generujące dochody ekonomiczne.

Literatura

- Andersson T.D., Lundberg E., *Commensurability and sustainability: Triple impact assessments of a tourism event*, "Tourism Management" 2013, no. 37, s. 99-109.
- Barrio M.J., Devesa M., Herrero L.C., *Evaluating intangible cultural heritage: The case of cultural festivals*, "City, Culture and Society" 2012, no. 3, s. 235-244.
- Bedate A., Herrero L.C., Sanz J.A., *Economic valuation of the cultural heritage: application to four case studies in Spain*, "Journal of Cultural Heritage" 2004, no. 5, s. 101-111.
- Budżet zadaniowy e-szkolenie dla grupy operacyjnej*, materiały szkoleniowe przygotowane w ramach realizacji projektu: Wdrożenie budżetu zadaniowego u wszystkich dysponentów środków budżetowych w latach 2008-2012, www.mf.gov.pl/_files_budzet_zadaniowy/e_szkolenia_operacyjna.pdf, dostęp: 25.02.2011.
- Choi A., Ritchie B., Papandrea F., Bennett J., *Economic valuation of cultural heritage sites: a choice modeling approach*, "Tourism Management" 2010, no. 31, s. 213-220.
- Clark T.N., *The city as an entertainment machine*, Elsevier, Oxford 2004.
- Florida R., *The rise of the creative class*, New York 2002.
- Gibson H.J., Kaplanidou K., Kang S.J., *Small-scale event sport tourism: A case study in sustainable tourism*, "Sport Management Review" 2012, no. 12, s. 160-170.
- Kim S., Wong K., Cho M., *Assessing the economic value of a World Heritage Site and willingness to pay determinants: a case of Changdeok Palace*, "Tourism Management" 2007, no. 28, s. 317-322.
- La Page W., *Partnerships for parks: to form a more perfect union – A handbook of building and guiding park partnerships*, National Association of State Park Directors, Tallahassee 1994.
- Law C.M., *Urban tourism: Attracting visitors to large cities*, Mansell Publishing Limited, London 1993.
- Panfiluk E., *Wyniki ekonomiczne działalności inwestycyjnej sektora publicznego w turystyce*, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu nr 229, Wydawnictwo UE w Poznaniu, Poznań 2012, s. 501-515.
- Panfiluk E., *Oddziaływanie instrumentów unijnych na działalność inwestycyjną w sektorze turystycznym*, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, Ekonomiczne Problemy Usług nr 229, Wydawnictwo Usz, Szczecin 2012, s. 501-515.
- Rosentraub M.S., Joo M., *Tourism and economic development: Which investments produce gains for regions?*, "Tourism Management" 2009, no. 30, s. 759-770.
- Shaw G., Williams A.M., *Critical issues in tourism: A geographical perspective*, Blackwell Publisher, Oxford 2002.
- Spencer D.M., Nsiah Ch., *The economic consequences of community support for tourism: A case study of a heritage fish hatchery*, "Tourism Management" 2013, no. 34, s. 221-230.

Swarbrooke J., *Sustainable tourism management*, CABI Publishing, Wallingford UK 1999.

Whitt J.A., *The role of the performing arts in urban competition and growth*, in S. Cummings, *Business elites and urban development*, State University of New York Press, Albany 1988, s. 49-70.

THE ANALYSIS OF ECONOMIC RESULTS OF INVESTMENT ACTIVITY IN TOURIST SECTOR. CASE STUDY OF PODLASIE VOIVODESHIP

Summary: The aim of this article is to analyze the influence of the investment activity in tourist sector on the employment and entrepreneurship. The studies were carried out on the example of Podlaskie Voivodeship and the investment expenses co-funded by the EU means. The studies show that only building and extending tourist facilities generate new jobs. The leisure facilities seem to play the most important role of all public infrastructure. The relation between volume of investment expenses and the size of the entrepreneurship rate is presented. It also has to be added that high economic effects can only be achieved as a result of the activity of all industry sectors and the domination of the tourist sector expenses in the total investment expenses leads to the economic growth of the tourist sector.

Keywords: economic effects, tourist investments, employment, entrepreneurship.